

Iskola az Árpád téren

Horváth Antal nyugalmazott igazgató előadása

Kőszeg, 2020. április 3. / október 12.

(itt olvasható a teljes szöveg, és mellette pdf formátumban a kapcsolódó diák)

Köszöntöm a 120 éves iskolát! És mindazokat, akik ma alkotják ezt az intézményt: igazgatóját, vezetőit, nevelőtestületének és dolgozói közösségének tagjait, az iskolában most tanuló diákokat!

Köszöntöm a Magyarországi Evangélikus Egyház, mint az iskola fenntartójának képviselőit, mindazokat, akik felelősséget éreztek és éreznek ma is ennek az intézménynek a fennmaradásáért, működéséért.

Hálás vagyok azoknak a megjelenteknek, akik tanulói, dolgozói, pedagógusai és vezetői voltak a most jubileumi ünnepét ülő intézménynek. Jelenlétük nem csupán emeli a mai nap ünnepélyességét, de hitelesíti is azt a kötődést, amelyre ebben az Árpád téri épületben működő intézmény mindig is büszke lehetett.

Tisztelt ünneplők!

Mi most a fennállásának 120. évfordulóját ünneplő iskolát jöttünk köszönteni. Pedig jól tudjuk, hogy ilyen, azaz 120 éves iskola, **nincs**. Van ugyan egy impozáns épület az Árpád téren, ami valóban 120 éve épült, de – jól tudjuk – ez az épület a 120 év alatt valójában **három iskolának** adott otthont. [2.dia] Az alapító Dunántúli Egyházkerület szándékát a történelem vihara közel 49 év után törte ketté, hogy aztán 53 év állami/tanácsi és önkormányzati fenntartást követően a Magyarországi Evangélikus Egyház fenntartásában folytatódjon az iskola munkája. Két alkalommal tehát új iskola született, hiszen az előzők jogutód nélkül szűntek meg. A folytonosságot az 1948-as államosításakor a már 1945-től létező mezőgazdasági leányközépiskola biztosította. A 2001. évi visszavétel alkalmával pedig az a megállapodás, amely – akkori szóhasználattal élve: „tokkal, vonóval” történt átvételről, a szakképzési profil 10 évig történő megőrzéséről szólt. Ezek a mozzanatok is hozzájárultak ahhoz, hogy ma mégis joggal ünnepelünk 120 éves iskolát. Talán ennél is fontosabb, hogy a három életszakaszt az épületen és az átvett intézményeken túl közös tartalmi elemek kötik össze: a gyermekek, az itt tanuló diákok, az értük érzett felelősség, a boldogulásukat elősegítő pedagógiai munka. Iskolánk 120 évének közös sajátossága, hogy nem a kiválasztottak, hanem mindig is az intézményt felkeresők iskolája akart lenni. Azoknak nyújtott tudást, szakképesítést, hitéleti és erkölcsi értékeket, akik megtisztelték bizalmukkal, akiknek segíteni tudott céljaik megvalósításában. Iskolánknak története során mindig olyan teljesítményt kellett nyújtania, amelyik tágabb körből, messze vidékekről is vonzó lehetett. Úgy érzem, az a feladatom, hogy ezekről a közös elemekről, a folytonosság jogosságáról meggyőzzem az ünneplőket. Teszem ezt az iskolai élet egyes szakaszait jellemző **feladatok** és a feladatok **megvalósításának** vázolásával.

1 Evangélikus leányvelő intézet és internátus 1899–1948

Az első állami felsőbb leányiskola 1875-ben nyílt meg. A nagy háborúig az országban 36 felsőbb leányiskola létesült, közöttük huszadiknak, és egyetlen evangélikus fenntartásban a Kőszegi Felsőbb Leányiskola. [3.dia]

Gyurácz Ferenc, az egyházkerület 4 éve hivatalban lévő püspöke nem csupán az alapítással, de az iskola beindításával és a működés feltételeinek biztosításával is emberfeletti munkát végzett egészen 1916-os nyugalomba vonulásáig [4.dia].

A feladatot ekkor a *másodrendű felsőbb leányiskola* tanterve és az internátusi elhelyezés szabta meg. A másodrendű felsőbb leányiskola két év után *felsőbb leányiskolává* fejlődött. A hat évfolyamos iskola a 10-18 éves leányok oktatására vállalkozott, heti 26-28 órában. A tanterv a fő hangsúlyt a modern idegen nyelvek, a német és a francia tanulására, a vallásos és nemzeti tantárgyakra: hittan, magyar irodalom, történelem és a családanyai szerepre történő felkészítésre helyezte.

1908-ban Izák Máriát Budaker Gusztáv Károly váltotta az igazgatói székben [5.dia]. Az alapító püspök is úgy látta, hogy az intézet vezetését – függetlenül a leánynevelési céloktól – mindenképpen férfiemberre kell bízni. Így történt ez 1916-ban is, amikor Arató István [6.dia] váltotta az elhunyt korábbi igazgatót. A nyugalomba vonult Gyurácz Ferenc püspök helyére az egyházkerület élén a nőnevelés iránt nem kevésbé elkötelezett dr. Kapi Béla püspök váltotta [7.dia]. Ezek a vezetői változások egészen a II. világháború végéig meghatározónak bizonyultak az intézmény életében.

A kőszegi intézményt az 1916. évi leányközépfiskolai reform értelmében fokozatosan *leánygimnáziummá* szervezték át. Iskolánkban az 1920–1921. tanévben szerveztek először érettségi vizsgát. A következő években az iskola – a mindenkori reformok hatására – a leánygimnázium és a líceum programjai szerint végezte a munkáját [8.dia]. 1926-tól, amikor az intézet felvette az alapító Gyurácz Ferenc nevét is, fokozatosan líceummá alakult át. A leánylíceumnak a nemzeti tárgyakon kívül legfőbb tárgyai a német, a francia nyelv és irodalom maradtak. Az iskolatípus magasabb általános műveltséget kívánt nyújtani. 1930-tól 1935-ig csak líceumként működött az iskola, azt követően ismét a leánygimnáziumi képzés lett a kizárólagos feladat.

Érdekes néhány számadattal összefoglalni a 49 év leánynevelő intézet működésének legfontosabb adatait. [9.dia] A **létszámok** változásában nem nehéz észrevenni, hogy az emelkedő szakaszok mindig a leánygimnáziumi képzések felfutásához társultak. A grafikonon jól követhető a Trianoni békediktátum és a gazdasági válság során kritikus állapotba került intézmény létszámot csökkentő hatása. Az intézmény az 1943–1944. tanévben érte el a legmagasabb 215 fős tanulólétszámát, de – mint azt Arató István igazgató megjegyezte – ez nem jelentett természetes fejlődést, mindössze a harctér elől nyugatra húzódó hivatalok és lakosok átmeneti idetelepülésének volt a következménye. Az átlagos tanulólétszám 139 fő volt, közülük az internátusban 74 tanuló lakott, azaz a tanulóknak 55%-a lakott internátusban. A nevelőtestület 15 fős átlaga azt jelentette, hogy egy tanár – nem számítva az óraadókat – 9 tanuló oktatásáról gondoskodott. Az intézményben 1921-től kezdve **370** tanuló szerzett érettségi bizonyítványt.

A közel 50 év alatt szépen fejlődtek az intézet feltételei is.

- 1901-ben a szomszédos Kuzma ház és telek megvásárlásával a mai telekbeosztás valósult meg.
- 1907-ben a nyugati szárnyhoz földszintes toldalékot építettek, ekkor látták el az épületet villanyhálózattal.
- 1922-ben a város a Stajer dűlőben 8 kh-os területet bocsátott az intézmény rendelkezésére a fenntartás támogatására, továbbá egy gazdasági szaktanfolyam létesítése céljából. Utóbbit csak 1945-től sikerült teljesíteni.
- Az 1926-ban a nyugati szárny toldalékaként elkészült épületrész második emeletén új hálóterem és nevelőnői szoba, az első emeletre fizikai szertár és fizikai előadóterem kerültek. A földszinten két tanterem, az alagsorban pedig teljesen modern felszereléssel egy fürdőterem létesült, megfelelő öltözőhelyiséggel és előszobával.
- 1942 májusában elkészült a két emelet magasított, korábbi földszintes épületszárny. A földszinten a modern tornaterem kapott helyet, az I. és II. emelet a nagyobb internátusi növendékek otthonias elhelyezésére szolgált. Az új épületszárny fűtését, valamint az alagsorban lévő fürdő és zuhanyozó helyiségeket is, már központi fűtés látta el.

Mielőtt a leánynevelő intézet működésének részleteire rátérnék, szeretném röviden bemutatni az 1934-35. tanévben létesített, ma csak *szakterem-rendszerként* emlegetett fejlesztő munkát. Az intézmény nevelőtestülete mindig is nagy aktivitást mutatva kezelte az iskolatípusok változásával járó feladatait. Minden változtatást a tanulók érdekei alapján és a korábban kialakult szokásrendbe illesztve igyekeztek megvalósítani.

Az 1934-35-ös tanévben a középiskolák legsürgősebben megoldásra váró három legnagyobb problémája koncentráltak. Ezek: az elemi iskolával szemben beállott szakadás áthidalása, a túlterhelés lehető enyhítése és a modern nyelvek gyakorlati eredményeinek fokozása. Figyelembe vették az intézet viszonyait: az alacsony tanulói létszámot és az aránylag nagy internátus lehetőségeit. Mindezek alapján a nevelőtestület három eszközzel vélte elérhetőnek kitűzött célját:

1. Szemléltető tanítás az egyéni cselekvő munka lehetőségével, szaktárgyi termék berendezésével.
2. Az internátusi növendékek számára a napközi iskola rendszerének bevezetésével.
3. Német anyanyelvű vendégnövendékek meghívásával.

A döntés és a fenntartói engedély nyomán az osztályterem-rendszert a szakterem-rendszer váltotta fel. A tornateremmel és a díszteremmel együtt 13 szakterem jött létre. A szakterem-rendszer elvileg nem volt új elgondolás, hiszen 1928-tól a középiskolákban a természettudományi tárgyakat már külön szakteremben kellett tanítani. Az itt létrehozott rendszer újdonsága a **szaktermi rendszernek a következőes keresztülvitele** volt valamennyi tárgy számára. Ekkor alakították ki a mai díszteremben a könyvtár- és olvasótermet, tervezték meg a ma ismét látható magyar szakterem seccóit és alakították ki a nyelvi termék, a történelem és a vallás tanterem elképzelését. Az internátusi feltételek kedvező kihasználására hozták létre a **napközi iskola** rendszerét. [10.dia] A rendszer arra épült, hogy az iskolában feladott összes házi teendőről osztályonként és tantárgyanként értesítést kapott az internátus. A felkészülés időigényét 2-3 órai tanulásban szabták meg. A modern nyelvek tanítása [11.dia] és gyakorlása érdekében bevezették a grammofoon-lemezek használatát, a gyakorlati nyelvtanítás teljességének érdekében pedig idegennyelvű vendégnövendékek meghívását is elhatározták.

A bevezetett rendszer országos ismertségre tett szert és számos elismerést aratott.

A szakterem rendszerként emlegetett innováció azonban csupán a kezdetét jelentette a tényleges tartalmi munka módszertani megújulásának. Elég csak arra utalni, hogy a következő években sorra követték egymást az egyes szaktárgyak tanításával kapcsolatos módszertani megújulást ismertető publikációk. [12.dia] Ezek a meghatározó bizonyítékaik az egész nevelőtestületet aktivizáló fejlesztő munkának.

Egy intézmény teljesítményét alapvetően meghatározza az a tevékenységrendszer, amit biztosít a tanulóinak sokoldalú fejlesztéséhez. A leánynevelő intézet rendszerének vázlatos bemutatását a háború előtti, 1938-39-es tanév alapján érdemes elvégezni. [13.dia] A vallás- és köznevelési minisztérium mellett a tanulmányokat támogató tevékenységek, azon belül is az idegen nyelvek és a zenei képzés kiemelt szerepét biztosították. Az **internátus** lényegében zárt rendszerben, meglehetősen szigorú előírásokkal igyekezett pótolni a tanulók otthoni környezetét. [14.dia]

Összességében: az intézmény tartalmas képzési programjával, vonzó elhelyezési és környezeti feltételeivel a Nyugat-Dunántúl egyik legjelentősebb leány-középiskolájává vált. Ha filmelmé-nyekkel szeretnénk összekapcsolni, akkor érdemes Szabó Magda Abigél c. magyar filmjére és a több filmben előforduló svájci intézetekre gondolni.

2 Az átmenet, 1948

A már említett 1922. évi gazdasági tagozat alapítási szándék az iskolában 1940-ben éledt újra, de sem ezt, sem az 1943. évi kezdeményezést nem engedélyezték a felsőbb hatóságok. 1945 nyarán az FM igénye és a város támogatási szándékának ellentmondását Arató István igazgató Javaslata oldotta fel: „Bízva a kedvező befejezésben, továbbá figyelembe véve a küszöbön álló közoktatási reformokat, valamint a társadalom érdeklődésének fokozódását a gyakorlati irányú iskolák iránt, engedélyt adtam a gazdasági tagozat első évfolyamának megnyitására” – jelentette Kapi Béla püspök az egyházkerületnek. Az augusztus 29-i (!) meghirdetést követően **1945. szeptember 13-án nyílt meg Kőszegen a Mezőgazdasági Leányközépiskola**. Célja az volt, hogy „vallásos alapon és nemzeti szellemben általános műveltségű nőket, jó háziasszonyokat és családanyákat neveljen”. Az 1947-ben még hozzátették: „A boldogulás útja a jövőben nem az íróasztal, hanem a gyakorlati élet, az önálló vállalkozás, a gazdálkodás, mégpedig eredményes termelő gazdálkodás, akár a saját, akár más birtokán; a háztartási üzemvezetés akár szállodában, panzióban, internátusban, kórházban, vagy nagyobb magánotthonban. ... Mindezek mellett a mezőgazdasági leányközépiskolai érettségi a szakirányú főiskolai tanulmányokra is jogosít.” A közismereti tárgyakra az órák 49%-át, a mezőgazdasági szaktárgyakra a 30%-át használták fel. A fennmaradó részen a mezőgazdasági és háztartási gyakorlatok és a heti kétórás testnevelés osztozott. A dr. Bukovszky Ferenc [15.dia] által vezetett iskola így annak az evangélikus leánynevelő intézetnek a részét képezte,

amelyik a leánygimnáziumból és ebből a mezőgazdasági tagozatból állt. Az igazgató elképzeléseiben szereplő „bokoriskola” újabb láncszemként tervezett ipari leányközépiskola kialakítására a gazdasági nehézségek, az egész intézet Pápára történő áthelyezésének terve és az 1948. júniusi államosítás miatt nem kerülhetett sor.

Az 1948. június 13-i államosítás során az intézet az evangélikus egyházkerület fenntartásából a VKM és az FM hatáskörébe került át. A két tagozat tényleges megosztására csak az 1949-50-es tanév elején került sor. Ekkor olvastották be a Jurisich Miklós Gimnáziumba a leánygimnáziumot. Az Árpád téri épületet és az oktató munkához szükséges eszközök egy részét a Mezőgazdasági Gimnázium kapta meg.

3 A szakképző intézmény 1948–2001-ig

Az államosított szakképző iskola 53 éves működését célszerű négy szakaszra bontani. [16.dia]

3.1. Változó feladatok 1948-tól 1957-ig

3.2. A technikumok időszaka 1957-től 1968-ig

3.3. Szakközépiskolai képzés 1968-tól 1988-ig

3.4. A szakképzés megújítása 1988-tól 2001-ig

Az egyes szakaszokat a feladatok sajátosságai, feltételei és eredményei választják el egymástól.

3.1 Változó feladatok 1948-tól 1957-ig:

Az 1948. évi államosítással a mezőgazdasági leányközépiskola egyike lett a megyében létesített hét mezőgazdasági szakképző intézménynek. A Rákosi-féle diktatúrában szó sem lehetett arról, hogy az iskola a korábbi hagyományait megőrizze. Az egy évig működő mezőgazdasági gimnázium még a hazai műhelyekben készült tanterv szerint működött, de az 1950–1951. tanévtől létrehozott 3 éves technikumok már a szovjet tapasztalatokra támaszkodva a szakmai és a gyakorlati képzésre helyezték a hangsúlyt. Az iskolában az 1954–1955-ös tanévig *növénytermesztő és állattenyésztő technikusok* képzése folyt. Az utolsó évfolyam az 1957–1958-as tanévben már négyéves technikum tablójaként jutott el a minősítő vizsgáig. [17.dia] 1955–56-tól két éves *mezőgazdasági szakiskolát* szerveztek, ahol a nagyüzemi mezőgazdaság részére képzett alsó szintű vezetőket.

Az államosítástól a tekintett időszak végéig az iskola vezetésében éppen úgy, mint a tantestületben, jelentős változások következtek be. Az 1952-ben végzett növénytermesztő osztály tablóját máig sikerült megőrizni. [18.dia] Az iskola igazgatói gyorsan váltották egymást. [19.dia]

A korábbi intézeti feltételrendszer, főleg a tangazdaság, alapos átalakításra szorult. Már az 1949–50-es tanévben is a nagyüzemi mezőgazdaság igényei domináltak, de a tangazdaság átszervezésére csak az 1950-es tanévtől került sor. A korábbi alapok és az államosítás után az intézet kezelésébe került „zárdamajor” mellé a város délkeleti részén egy új tangazdasági központ építése kezdődött meg. A gazdaság ekkor vált – Gudricza István igazgatósága alatt – közel 300 kh-as nagyüzemmé.

3.2 A technikumok időszaka 1957-től 1968-ig.

Az államosítástól az 1985. évi közoktatási törvényig az iskolákat a rájuk **kirótt feladatok** és azok **teljesítésének a módja** különböztette meg egymástól. Ha egy iskola el tudta érni, hogy teljesítményének jóságát ne pártpolitikai elvekhez, helyi hatalmasságok kívánságaihoz, hanem szakmai elkötelezettségéhez, a diákok fejlődéséhez mérje, akkor a késői elemzők szemében is értékeset alkotott.

1957-ben feloldották az egy megye – egy technikum elvet. [20.dia] Iskolánk ekkor *mezőgazdasági technikum leánytagozataként* folytatta munkáját. A tagozaton a gyakorlati idő negyedét szabás-varrás, másik negyedét pedig háztartási gyakorlatok tették ki. E fő feladat mellett 1959-60-tól *osztott féléves szakiskola*, 1961-től 1963-ig pedig egy-egy éves *Termelészövevénykezelési Vezetőképző* is működött az iskolában. A technikumok feladatait és létszámadatait a mutatja.

1963–64-től a fertődi középfokú kertészeti technikum nappali és levelező tagozatát helyezték Kőszegre. A *kertészeti tagozat* indulásával egyidőben lehetővé vált a koedukált *mezőgazdasági technikus*

osztály indítása is. Ezzel az iskola szerepe középfokú intézetként Vas megyében és környékén meghatározó lett.

Az 1963-tól stabilizálódott feladat, a magas színvonalú munkát végző tantestület áldozatvállalása az iskola szakképzési történetének egyik legfényesebb időszakát eredményezte.

Az önálló és nyereséges tangazdaság, amely 1960-ban lett 1300 kh-as nagygazdaság, dr. Nagy László igazgató vezetésével önállóan, rugalmasan tudott alkalmazkodni a változó szükségletekhez. [21.dia] Az FM 1960 és 1965 között fokozatosan szervezett újabb tanári állásokat. A hosszú ideig egységes, stabil tantestület kialakítását segítette, hogy az iskolavezetés 10 szolgálati lakással rendelkezett.

A tanulók 85-90%-a kollégiumban lakott, a kb. 100 főre tervezett kollégiumban legtöbbször 200-on felüli, különböző nemű diákot kellett elhelyezni. A zsúfoltság feloldására 1964-től a „zárdama-jorba” terveztek új kollégiumot építeni, de tényleges megvalósulásra mégis 1972 decemberéig kellett várni.

A kétféle technikus szak, a több megyére kiterjedő beiskolázási körzet, a közös gazdaságok fellendülésének időszaka, másrészt a kibővült továbbtanulási lehetőségek, a technikusvégzettséggel elérhető munkakörök és a kollégiumi elhelyezés komoly vonzást jelentett a tanulók számára. Az iskola teljesítményét a [22.dia]-n foglaltuk össze. A 60-as évek elejétől működő amatőr csoportok a MEDOSZ-fesztiválokon, a Helikon-ünnepségeken és a Soproni Diáknapokon szerzett aranyérmekkel, nívódíjakkal vívtak ki méltó elismerést. Az iskola a Technikumi Vándorzászlóért folyó verseny legszebb eredményét 1960-ban érte el, amikor az 1. hely megszerzésével együtt az iskola **névadását** és a diákokthoz **kollégiummá** avatását is kiérdemelte. [23.dia] A hivatalos indoklás szerint: „A kőszegi „HÁMÁN KATÓ” Mezőgazdasági Technikum munkájában jól megvalósul az oktatás és nevelés egysége. A tanítási órákat a sokoldalú szemléltetés, a koncentráció elvének érvényesítése, a korszerű nagyüzem gyakorlati eredményeinek felhasználása jellemzi.” A tekintett 10 év alatt **105** kertésztechnikust és **365** gazdászt bocsátott ki az iskola.

3.3 Szakközépiskolai képzés 1968-tól 1988-ig.

Az 1965-től szervezték meg a magyar közoktatás új, egységes szakoktatási intézményeit, a *szakközépiskolákat*. A mezőgazdasági szakközépiskola a közvetlen fizikai munkától a részfolyamatok irányításán keresztül a gimnáziuméval egyenlő esélyű továbbtanulásra is képesíteni akarta növendékeit. A túlzó elvárásokat jelentős túlmunkával is csak részben sikerült teljesíteni.

Iskolánkban az 1968–69. tanévtől a *növénytermesztő és állattenyésztő szakközépiskolai* képzésre történő áttérés zökkenőmentes volt. [24.dia] Az iskola tanárai részt vettek a szakmai tantervek készítésében, bírálatában. Ekkor kezdődött a környező gazdaságokkal a gyakorlat szempontjából meghatározó jelentőségű együttműködés. Ezekben az években lényegesen lecsökkent az iskola iránti érdeklődés. Ezt csak intenzív, széles körű beiskolázási munkával lehetett kompenzálni. Az iskola vonzását egyre inkább csak az érettségi és a kollégiumi elhelyezés jelentette, így a nevelő-oktató munka során a legnagyobb figyelmet a szakma megszerettetésére kellett fordítani. A tantestület a korrepetálásokkal, a kollégiumi feltételek egész sorával és az egyéni törődéssel tudta eredményessé tenni a tanulókat. Az időszak végén a végzett tanulóknak – az iskolai előkészítők és hatalmas egyéni többletteljesítmény árán – már csak a 8-16%-a tanult tovább. A tízéves időszak alatt a szakközépiskolában érettségizett **517** tanuló 85-90%-a a mezőgazdaságban helyezkedett el.

Az iskola és a kollégium összeforrottsága, a bennük végzett nevelőmunka adta alapjait a jól szervezett szabadidős tevékenységnek, a kiemelkedő sport- és amatőr művészeti eredményeknek. A MEDOSZ támogatásával működő Ifjúsági Klub a változatos programjaival hamar népszerű lett a tanulók körében. Munkájával 1980-ban és 1981-ben kiérdemelte a Kiváló Klub címet.

1974 szeptemberétől az iskola a megyei tanácsi irányítás alá került. Ez egyrészt segítette véglegesen beilleszkedni a megye középfokú intézményei közé, de hátrányosnak bizonyult a gyakorlati feltételek szempontjából. A tangazdaság kiszolgáltatott helyzete a MÉM-től való elszakadással csak fokozottabb lett. Megszűnt továbbá a rendkívüli fejlesztések anyagi fedezete is. Az utolsó „aján-

déket” az 1973 decemberében felavatott új kollégium jelentette, ami korszerű elhelyezést biztosított a lányok számára, de a földszintjén lévő konyha és tágas ebédlő is sokat javított a bentlakás körülményein.

1978-tól, az ekkor szervezett szakmunkásképzési célú szakközépiskolák közül a megye irányító szervei iskolánkban állattenyésztő és állategészségőr szakközépiskolai, valamint az Oladról ide helyezett szarvasmarhatenyésztő szakmunkás osztályok indítását határozták el. Ez a szakközépiskola-típus ugyan mélyebb szakmai ismereteket adott, de már csak a szakirányú továbbtanulásra készített fel. Az iskola három évtizede alatt ez volt a legnagyobb arányú változás, hiszen ezzel a növénytermesztési főágazat kiesett az iskola profiljából. Az új szakok jelentős műszerezettséget, laboratóriumi kapacitást igényeltek. A Tangazdaság kőszegi telepén két termes laborépület készült el. A korábbi gépszínből 2 tantermet és egy műhely alakítottak ki. Az iskola 18 gazdasággal állt szerződéses kapcsolatban, de a gyakorlatok jelentős részét a Csepregi és a Szombathelyi Tangazdaságban, az Állatkórházban, a Horvátzsidányi MTSZ telepein végezték a tanulók. A tanulók szállítását 35 férőhelyes autóbusz végezte. Az iskolában két kisebb labor- és egy állategészségügyi szertár felszerelését sikerült biztosítani. Az új szakképzési feladat a nevelőtestülettől fokozott erőfeszítést, a tanulók felkészítésében a korábbinál is differenciáltabb eljárásokat követelt. [25.dia] A nehézségek ellenére tanulóink mindkét szakon eredményesen szerepeltek az Országos Szakmai Tanulmányi Versenyeken. Az 1986. évi átfogó szakfelügyelői ellenőrzés megállapította: „a kőszegi szakközépiskola fennállása óta jó hagyományokat teremtve vált a nyugat-dunántúli szakoktatás egyik bázisává. A tantestület becsületes munkája, szorgalma és hozzáértése több tartalmi, személyi változás ellenére élvezheti az őt körülvevő szakmai és erkölcsi megbecsülést.”

A tárgyalt időszak második felében változások történtek az iskola vezetésében: 1983-ban közel 28 éves igazgatói szolgálata után nyugdíjba vonult Dr. Nagy László. Őt követően Kaszás Gyula kapott igazgatói megbízást, aki 1953-tól volt tagja a tantestületnek. [26.dia] Két év múlva ő Kaposvárra távozott, helyére Horváth Antal kapott megbízást, majd kinevezést. [27.dia]

A szakképzési szakasz három időszakának létszámadatait a [28.dia]-n foglaltuk össze. Az első szakképzési szakaszban 94, a technikumok időszakában 177, míg a szakközépiskolai időszak 20 évében 258 volt a tanévi átlagos tanulói létszám. Az 1978-tól 1990-ig terjedő kilenc év alatt tanulóink: **487** érettségi-képesítő, illetve **102** szakmunkás bizonyítványt szereztek, azaz összesen **589** tanulónk fejezte be eredményesen tanulmányait. A végzettek 20–27%-a továbbtanult, 74–84–92%-uk a szakképzettségének megfelelően talált munkát.

Az időszak végén több előre mutató eredmény született: megalakult az iskola Baráti Köre és az Iskolatanács, feltártuk a seccós terem festményeit, a városi tanács elfogadta egy új kollégium megépítésének a tervét. 1987-ben megalkottuk a saját működési szabályzatunkat és házirendünket, a kollégium elnyerte a „Kiváló Kollégium” címet. A nevelőtestületből hat pedagógiai tárgyú megyei pályázat és három publikáció született. A szakmai tanárok három oktató videofilmet forgattak, amelyeket országosan használtak.

3.4 A szakképzés megújítása 1988-tól 2001-ig

A közoktatásban a rendszerváltás nem az évtized végén, hanem az 1985. évi új oktatási törvénnyel valósult meg. Ez a rendelkezés tette lehetővé, hogy az iskolák már saját kezdeményezésű, kísérleti programok szerint is végezdhessék a munkájukat. Röviden: eddig kaptuk a feladatokat, ettől kezdve aktívan alakíthattuk szakképzési profilunkat. A termelő szféra és a tanulók érdekeinek megfelelően a lehető legkorábban megragadtuk a szakmaváltás lehetőségét. A szakképzési profil megújítása szinte évről-évre új feladatok elé állította a nevelőtestületet. [29.dia] 1987-ben beiskoláztunk az öt éves képzési idejű állattenyésztő-állategészségőr technikus szakra, 1988-ban az egyik osztályunk már az általános állattenyésztő szakon kezdte tanulmányait, olyan szakon, amelynek országosan érvényes tanterveit Király Csaba vezetésével iskolánk kilenc szaktanára készítette. Széles körű igényfelmérés és az iskolatanács döntése alapján 1989-ben elindítottuk a növénytermesztő-növényvédelmi technikus szakot is. Az 1990–91. tanévtől kísérleti jelleggel egy éves gazdaképző szak indításával reagáltunk a megnövekedett számú magán gazdaság igényeire.

A növénytermesztő és az állattenyésztő termelési ágakra történő képzés teljessé tette ugyan az iskola képzési profilját, de munkáltatói igény az általános mezőgazdasági képzés iránt növekedett meg. Iskolánk 1989-től az OPI, majd NSZI szakképzési programjához kapcsolódva **önállóan**, 14 kolléga munkájával dolgozta ki az *integrált mezőgazdasági szakképzés* modelljét. Ennek lényegét az egy éves közös munka jelentette, a második évtől pedig – teljesítmény alapján – a tanulók a szak-középiskolai/technikus, illetve a szakmunkás ágon folytathatták tanulmányaikat. Az 1991–92-es tanévben három osztállyal indult ez a képzési forma.

Iskolánk eddigi fejlesztő munkájának elismeréseként értékelhetjük, hogy 1991-ben pályázatot nyertünk az „Emberi erőforrások fejlesztése” c., a Világbank által támogatott projektben, sőt, a mezőgazdasági szakmacsoport **fejlesztési központja** iskolánk lehetett. A program számos külföldi tanulmányúttal és hazai továbbképzéssel erősítette meg nevelőtestületünket, oktatástechnikai és szakmai eszközökkel gazdagította iskolánkat. A programban kidolgozott tanterv szerint az 1993–94. tanévtől indítottunk ilyen, ún. *VB-i osztályokat*. 1998-ban pályázatot nyertük a második világbanki program „A” komponensében, a munkaerőpiaci indíttatású, kompetencia alapú szakképzés fejlesztésére. Iskolánk ismét a mezőgazdasági tananyagfejlesztő csoport **bázisiskolája** lett.

Az 1997–98. tanév iskolatörténeti fordulatot hozott azzal, hogy kiléptünk a mezőgazdasági szakképzési profilból és a megyében első iskolaként képzést indítottunk a *kereskedelem-marketing* szakon. Az iskola neve – a Hámán Kató név 1989. évi elhagyása után, most, a profilbővítés nyomán – „Kőszegi Mezőgazdasági és Kereskedelmi Szakközépiskola” lett. Időközben a szakmunkásképzés előbb 1992-től a szőlő- és gyümölcstermesztő, 1993-tól kertész, majd 1997-től lótenyésztő szakokkal működött. 1996-tól osztályokat indítottunk az ún. „szakmunkások szakközépiskolája” 2 éves, érettségire felkészítő tagozaton.

Az 1988–2001-ig terjedő szakasz 14 éve alatt **1355** tanuló szerzett vég bizonyítványt. Közülük **833-an** érettségit vagy érettségi-képesítő vizsgát és **241-en** különböző szakmunkás képesítéseket. [30.dia] Mind a tanulói létszámok, mind a záróvizsgát tett tanulók száma viszonylag stabil maradt ezen időszak alatt, ugyanakkor jelentős csökkenés következett be a kollégisták létszámában. Az arányuk a kezdeti 71%-ról 36%-ra csökkent, de az időszak egésze alatt átlagosan a tanulók 52%-a vette igénybe a kollégiumot.

Nézzük meg röviden, néhány csomópontban, hogy a szakképzési feladatok teljesítése mellett milyen pedagógiai-szervezeti változásokra került sor. [31.dia]

1. **Rendszert alkottunk:** kiemelésre érdemes a helyi nevelési rendszer kialakítása, amellyel 10 évvel megelőztük a hivatalossá lett pedagógiai programot. Mind az EFQM, mind a minőségbiztosítási rendszer a kiszámíthatóság érdekében született.

2. **Mérésekre alapozott fejlesztés** lényege, hogy a szubjektív vélemények helyett, a megalapozottság érdekében, minden fontos területen alkalmaztuk. [32.dia]

3. **Tanulóközpontú tevékenységrendszer**t a tanulók képességeire, motivációira alapozva, fejlesztési és nevelési célokkal alakítottuk ki. [33.dia]

4. **A feltételrendszer fejlesztése:** főleg a SZA támogatásokból, pályázatokból, fejlesztési programok révén sikerült; a korszerűbb feltételek megteremtése érdekében [34.dia]

5. **Szakmai fejlesztések: erőnk forrása** ⇒ Akkor is, most is: köszönet a kollégáknak! Bejegyzés a jubileumi emlékkönyvből: „A kőszegi iskola a folyamatos megújulásban példamutató, élenjáró. Kiváló nevelői, oktatói gárdája úttörő munkát végzett – különösen az utóbbi évtizedben – annak érdekében, hogy ... a jövő szempontjából korszerű és előre mutató képzési formát dolgozzon ki és eredményesen bevezesse. Dicséretes az is, hogy eredményeiket, tapasztalataikat mindenkor megosztották más iskolákkal, az agrár szakképzés egészének rendelkezésére bocsátották.” – jegyezte be Dr Lengyel Sándor, az ASZI főigazgatója. [35.dia]

6. **Kapcsolatok nélkül nincs jó iskola:** a szokásosak/általánosak mellett: kiemelésre érdemesek szakmai/támogatói kapcsolat a gazdálkodókkal (~50), gyakorló iskolai és külföldi kapcsolatok.

7. **Eredmények vázlata:** a tanulóiak mellett a tanárok elismeréseire is büszkék lehetünk. [36.dia]

Összefoglalásként a 2000–2001. tanév tanévzáró értekezlet témaköreit idézem: 1. Megőriztük az

iskolát; 2. A fejlesztő iskolák törzsgárdájához tartoztunk. 3. Eredményeink vannak a tanulóközpontú iskola megteremtésében. 4. Elismerést vívtunk ki környezetünkben. [37.dia] És a záró gondolat ugyaninnen: „az iskola fenntartásában történt változásból szeretnénk nem a megszakítottságra, hanem a folytonosságra tenni a hangsúlyt. ... biztosak lehetünk abban, hogy eddigi oktatási-nevelési céljaink, az azokat megvalósítani törekvő munkánk, innovációs készségünk az egyházi fenntartó számára is értékes, továbbfejlesztésre érdemes tényezők lesznek.”

4 Evangélikus szakképző iskola 2001-től:

A megszűnt iskola tanévzáró értekezletének reménye a következő években valósággá vált. [38.dia] Elmondhatjuk, hogy az új iskola működésében egyszerre érhetők tetten a folytonosság jegyei és az új elemek. Nem látványos, de a legfontosabb feladat volt az új iskola jogositványainak megszerzése, az új szervezeti rend kialakítása. A szakmastruktúra átalakításában folytatódott a szerkezetátalakítás új szakirányok, szakképesítések jelentek meg a palettán. Biztos, hogy a leginkább hangsúlyos változás az iskola egyházi jellegének – talán máig be nem fejezett – folyamata jelentette. Ezek mellett a tevékenységrendszer új elemi is növelték az iskola vonzerejét.

Fontos megmutatni, hogy az iskola történetének ebben az utóbbi 18 évében kik irányították az iskola életét. [39.dia] Király Csaba – az 1974-től iskolánkban szerzett, és 17 éves igazgatóhelyettesi tapasztalatainak felhasználásával – 2002-től 2011-ig állt az intézmény élén. [40.dia] Ót Rodler Gábor, követte, aki Sárvárról, informatikus végzettséggel vállalta az iskola vezetését 2011 és 2017 között. Az ő távozása nem egyszerűen igazgató váltással járt, hiszen vele együtt távozott az iskolából a két igazgatóhelyettes és a gazdasági vezető is. [41.dia] Az iskola megtartása, az új vezetés kialakítása erőn felül végzett munkát követelt Illés Péter megbízott igazgatótól, Dr. Mentés Katalin és Dr. Molnárné Módra Nelli igazgatóhelyettesektől, nem kevesebbet Horváthné Oláh Csilla gazdasági vezetőtől és a nevelőtestület minden tagjától.

Röviden tekintsük át az új iskola, az evangélikus szakképző intézmény módosult feladatait [42.dia] és az említett változások részleteit. A képzési szerkezeten – igaz a legújabbat megelőző szakképzési elnevezésekkel – jól látható az iskola kettős szakképzési feladata. [43.dia] A szakmastruktúra a 2004–2005. tanévben bevezetett *informatika szakképzéssel* bővült. A kimenetelnél a *logisztikai ügyintéző* és a webmester szakképesítések elérése jelentett újdonságot. Utóbbi 2011-től a *hálózatépítő és -üzemeltető* szakképesítés követte. A 2012-től a *vendéglátás, idegenforgalom*, majd három évvel később a *turisztika* szakmacsoportokkal bővült az iskola kínálata. Időközben a szakmunkás végzettség megszerzésére a *szőlőtermesztő*, majd *szőlész-borász*, továbbá *lovász, lótartó és -tenyésztő, pincér, szakács* kimeneteket tudta biztosítani az iskola. 2016–2017. tanévben a *közlekedés, szállítványozás és logisztika*, majd egy év múlva a *vendéglátás-szervező, vendéglős* kimenet érdekében indultak képzések.

A tanulói, a kollégiumi és a záró vizsgákat tett tanulók száma [44.dia] az iskola vonzási erején, gazdasági lehetőségein túl az iskolapolitika alakulására is hatással van. Rögzítsük: a 2004–2005. tanévben érte el az iskola az eddigi legmagasabb, 518 fős tanulói létszámát, a legtöbb, 23 osztály, a 2008–2009-es tanévet jellemezte, a pedagógusok száma 44+7 fővel 2005-től 2007-ig mutatta a legmagasabb értékeket. Az iskola a 2010–2011. tanévig megőrizte a kiegyensúlyozott, a 90-es évektől jellemző tanulólétszámát.

Ugyanakkor, a tekintett időszak kezdetétől a végéig a tanuló létszám 42,7%-ra, a kollégistáké 19,3%-ra, a záróvizsgát tettek pedig 53,3%-ra estek vissza. A visszaemlékezésnek nem feladata az okok keresése, ugyanakkor fontos megmutatni azokat a tevékenységeket, fejlesztési eredményeket, amelyekre a következő években is támaszkodni lehet.

1. **Az egyházi iskola jellemzőinek kialakítása** [45.dia] A fokozatosan kiépülő, megszilárduló tevékenységek hátterét – megítélésem szerint – az a gondolat adja, amelyet az iskola honlapján találhatunk. „A hitéleti nevelésnek van egy nem látható, megfoghatatlan része, ami a személyes példaadásban, az iskolában megnyilvánuló hangulatban, a személyes törődés minőségében és a személyközi kapcsolatokban lesz érzékelhető, megtapasztalható a diákok számára. Erre törekszünk az iskola falain belül, Pál apostol biztató szavai szerint: „Minden dolgotok szeretetben menjen

végbe!” (1 Kor 16,14.) Tudjuk, hogy az iskola egyházi jellegének, szokásrendjének kialakítása mindenekelőtt az iskolalelkészek odaadó, irányt szabó munkájából és az osztályfőnökök közösségalkító erejéből táplálkozik. Ezeket egészítik ki a nevelőtestület többi tagjának az egyéniségükhöz mért hozzájárulásai. A látható felsorolásból két támogató szempontot emelek ki: az evangélikus iskolák közösségének és az egyház vezetőinek megerősítő támogatását.

2. Az természetes, hogy a megváltozott működési környezet új elemeket generál a már meglévő **tevékenységrendszerben** is. [46.dia] Ha a változások legmarkánsabb elemeit kell kiemelni, akkor a jelentősen kibővült külföldi kapcsolatokat, az egészségnevelés, a környezettudatosság térnyerését kell megemlítenem. A látható lista minden eleme a tanulókra, az ő igényeikre, érdeklődésük és tehetségük kiteljesítésére koncentrál. Joggal gondolhatjuk, hogy ez a tevékenységrendszer hatékonyan egészíti ki az egyházi iskola előbb látott sajátosságait.

3. **A fejlesztésekről** [47.dia] szóló felsorolást két ok miatt tartom fontosnak. Egyfelől tetten érhető benne a fenntartó Egyház gondoskodása, a jobb, korszerűbb feltételeket megteremtő szándéka, másrészt alkalmat ad annak bemutatására, hogy a nagy horderejű és látványos felújítások, átalakítások – az energetikai, a KRAFT és a homlokzat felújítása – mellett a pedagógiai módszertan folyamatos megújítására is lehetőségeket teremtett az iskola.

Azt remélem, hogy az itt vázolt elkötelezettségek és feltételek birtokában az iskola bátran vállalkozhat a következő évtizedek feladataira. Ehhez kívánok Igazgató úrnak és a nevelőtestületnek eredményes munkát.

Az iskolatörténeti áttekintést két személyes élménnyel, ha úgy tetszik: kapcsolódással szeretném zárni. Amikor 2004-ben az Arató István szaktermet avattuk, természetesen meghívtuk az alkalomra Arató István fiát, dr. Arató Józsefet is. Ajándékot kaptunk tőle: „**Krisztus a jó pásztor**” kispasztikát. Elmondta: ez a szobor édesapja íróasztalát díszítette, amit 1945-ben kimentett az iskolából. Ahogy fogalmazott: ennek a kispasztikának ebben az iskolában lesz a legjobb helye. Ma is az emlékszobában található. [48.dia]

A másik történet tárgyi emlékét magammal hoztam az emlékszobából: [49.dia] Luther Márton KÁTEKIZMUSÁT, amit 1838-ban adtak ki Pesten. A kis könyvecskét Hideg Lajos, a Balog Iskola egykori igazgatója hozta el az iskolába. Elmondta, diákként őt is kivezényelték a Rákosi korban nem értékesnek tartott könyvek elszállítására. A traktoros pótkocsi tetején, a könykupacon ülve, úgy látta jónak, hogy ezt, a zsebében elférő kis könyvecskét, megmenti a bezúzástól. Vissza-hozta, mert – mint mondta – a mi iskolánkban van a legjobb helyen.